

STORTINGET

Representantforslag 257 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Sveinung Stensland og Ingunn Foss

Dokument 8:257 S (2021–2022)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Stensland og Ingunn Foss om gjennomgang av ordningen med statlig finansiert prøveløslatelse og alternativer til denne

---

Til Stortinget

Bakgrunn

Den 30. april 2022 publiserte TV2 en kartlegging av ordningen med statlig finansiert prøveløslatelse. TV2s kartlegging viser at siden ordningen ble etablert, har samfunnet brukt over én mrd. kroner på å tilbakeføre 41 forvaringsdømte til samfunnet. I dag er 18 personer omfattet av ordningen, og budsjettet for 2022 er på litt over 100 mill. kroner (100 441 000 kroner).

Ordningen har røtter tilbake til 1993, men omfattet på det tidspunktet bare kommunale omsorgstiltak for psykisk utviklingshemmede med sikringsdom som ble omfattet av den statlige refusjonsordningen. Etter innføringen av forvaring i 2002 ble målgruppen for ordningen utvidet til å gjelde enkelte grupper forvaringsdømte. Foruten personer med psykisk utviklingshemming omfattet ordningen også forvaringsdømte personer med omsorgs- og rehabiliteringsbehov eller med psykiatriske eller rusrelaterte problemer. Målgruppen er først og fremst forvaringsdømte med psykisk utviklingshemming.

Det er kun domstolen som kan beslutte prøveløslatelse til refusjonsordningen. Domstolen kan med hjemmel i straffeloven § 45 første ledd bokstav c sette

«vilkår om at den prøveløslatte skal ha opphold i institusjon eller kommunal boenhet ut over ettårsfris-

ten i § 37 bokstav h. Slikt vilkår kan bare settes dersom særlige grunner tilsier det og institusjonen eller kommunen har samtykket. Retten kan bestemme at den prøveløslatte skal kunne holdes tilbake i institusjonen eller den kommunale boenheten mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet».

Ordningen administreres av Kriminalomsorgen region nord, og fungerer i praksis som enmannsfengsler. Av dagens 18 saker er 10 domfelte bosatt i en privat institusjon, mens 8 er bosatt i en kommunal institusjon. Det er kriminalomsorgen ved lokalt friomsorgskontor som følger opp sakene/personene i ordningen, blant annet med løpende kontroll og oppfølging av den prøveløslatte og av at prøveløslatelsen gjennomføres etter avtalen. Mottakende region i kriminalomsorgen har overordnet instruksjonsmyndighet og det sikkerhetsmessige ansvaret i refusjonssakene. Kommunen og institusjonen i den enkelte sak har ansvar for et godt faglig og sikkerhetsmessig forsvarlig tilbud.

Institusjonene utarbeider også rapporter til kriminalomsorgen, og årlig oversendes en rapport fra kriminalomsorgen til det statsadvokatembetet som har straffesaken. I flere av sakene har domfelte fått forlenget tidsrammen for forvaringen etter at saken har vært til behandling i domstolen.

TV2s kartlegging har avdekket at ordningen ikke har blitt evaluert, selv om det var forutsatt av justiskomiteen ved behandlingen av Ot.prp. nr. 46 (2000–2001), Innst. O. nr. 113 (2000–2001) pkt. 8. Kartleggingen viser også at selv om ordningen var tiltenkt personer med reell mulighet til å mestre et liv i frihet etter endt soning, har domstolene vedtatt prøveløslatelser til tross for at de har vært i tvil om personen ville ha en slik progresjon.

Etter TV2s kartlegging har Kriminalomsorgsdirektoratet bedt Justis- og beredskapsdepartementet om at det gjennomføres en bred evaluering av ordningen. Forslagsstillerne forventer at departementet følger opp Kriminalomsorgsdirektoratets anmodning.

Forslagsstillerne mener at i tillegg til en bred evaluering er det nødvendig å vurdere alternativer til dagens ordning. Kartleggingen har vist at samfunnet bruker enorme ressurser på en ordning som omfatter få personer og med begrenset mulighet til å rehabiliteres tilbake til samfunnet. Ettersom antall forvaringsdømte i Norge har økt fra 68 personer i 2010 til 149 personer i juni/juli 2021, er det behov for å se på sikrere og mer kostnadseffektive løsninger som kan ivareta flere innsatte i målgruppen.

Psykiater Randi Rosenqvist har i flere år tatt til orde for å opprette en ny type institusjon – «sikkerhetshjem» – og ny særreaksjon – «dom til tvungen bosetting», ref. notat til Kriminalomsorgen – Ila fengsel og forvaringsanstalt, datert 27. november 2017. Etter forslaget skal «sikkerhetshjem» være for personer

«der alternativet på grunn av farlighet ville være langtidsopphold i annen institusjon, psykiatrisk sykehus eller kriminalomsorgen, eventuelt kommunale tiltak etablert som tvungen omsorg og som ikke fungerer optimalt eller er usedvanlig dyre».

Videre foreslår Rosenqvist at ordningen skal gjelde

«personer som ikke har noe forventet positiv effekt av videre behandling. Da er det omgivelsene som må endres/tilpasses for at vedkommende ikke får en dårligere fungering og for å unngå at han/hun vil være en nærliggende og alvorlig fare for andre».

Forslagsstillerne mener forslaget om ny type institusjon og særreaksjon er interessant, men ser at det reiser en rekke spørsmål om organisering, finansiering og behov for lovendringer. I forbindelse med at ordningen med statlig finansiert prøveløslatelse evalueres, bør alternativer – herunder forslaget til Rosenqvist – utredes grundig. Målet må være å bruke ressursene på en måte som både sikrer hensynet til samfunnsvernet, og ivaretar de innsattes rettssikkerhet og verdighet, og som ikke er mer kostbar enn nødvendig.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en bred evaluering av ordningen med statlig finansiert prøveløslatelse.
2. Stortinget ber regjeringen utrede alternativer til ordningen med statlig finansiert prøveløslatelse, herunder
  - en ny form for særreaksjon rettet mot personer som er forvaringsdømt og forsøkt rehabilitert, men som på grunn av dårlig psykisk funksjonsevne vil ha permanent behov for grensesettende omsorg
  - en ny type institusjon for personer som dømmes til denne formen for særreaksjon, samt hvordan en slik organisasjon bør organiseres og finansieres.

25. mai 2022

Sveinung Stensland

Ingunn Foss